

stato'20 RAPORT
O OJCOSTWIE

Ojcowie w czasie pandemii

Po pierwsze Rodzina!

PROGRAM PEŁNOMOCCNIKA
RZĄDU DO SPRAW POLITYKI
DEMOGRAFICZNEJ NA ROK 2020

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Projekt dofinansowany ze środków
Pełnomocnika Rządu ds. Polityki Demograficznej

O PROJEKCIE

Inicjatywa Tato.Net to unikalna przestrzeń odkrywania ojcostwa. Jest miejscem, gdzie mężczyźni mogą otrzymać narzędzia, aby pomagać sobie wzajemnie w stawianiu się lepszymi ojcami. Tu mężczyźni wspierają się w pełnieniu swych kluczowych ról: synów, mężów i ojców, sięgając po doświadczenia innych ojców oraz najnowsze wyniki profesjonalnych badań, które pomagają **poznawać perspektywę i okoliczności, w jakich przychodzi im realizować swoje powołanie.**

Rok 2020 każdy z nas zapamięta na długo. Mógłby obdzielić dziesięciolecia intensywnością zmian, ilością zwrotów akcji i nowych zjawisk. Odcisnął piętno w skali globalnej niemal w każdym zakątku naszej planety. Jeszcze przez lata eksperci będą toczyć debaty na ten temat. A jak ten rok wpłynął na ojców?

Ten szczególny rok wymagał wyjątkowej uwagi. Dlatego dobrze się stało, że podsumowany został projektem badawczym. Po to, by uchwycić ulotny obraz sytuacji tu i teraz, ale przede wszystkim po to, by **wytyczyć nowe drogi działania, zidentyfikować nowe potrzeby i zadania.**

To ważny moment dla Tato.Net. Obecny projekt badawczy nawiązuje do wydanych w ubiegłych dekadach dwóch tomów interdyscyplinarnych studiów nad współczesnym ojcostwem: ABC Tato.Net – Analizy, Badania, Cele (2006, 2014). Obecnie zdecydowaliśmy, by podobny projekt powtarzać co roku. **Inaugurujemy nowy cykl pogłębionych studiów nad kondycją współczesnego ojcostwa i rodziny.** Otrzymał nazwę „STATO”. Będzie gromadzić **kluczowe dane, interpretowane przez najlepszych ekspertów, wskazywać wnioski i przewidywać trendy.** Wierzymy, że taki materiał będzie realnym wsparciem dla osób zaangażowanych w politykę społeczną i wsparcie rodzin.

Oddajemy w Państwa ręce pierwszy efekt pracy zespołu badawczego Tato.Net. Raport obejmuje informacje o badaniu, kluczowe dane, próbę ich interpretacji. Dołączono zidentyfikowane na ich podstawie wnioski i rekomendacje. Ponadto w formie artykułów powstały eksperckie opracowania wybranych zagadnień z obszaru ojcostwa. Komplet tych materiałów znajdziecie Państwo na dedykowanej stronie <http://tatonet.konferencje-24.pl/>.

Zachęcamy do kontaktu z biurem Tato.Net i przekazywania wszelkich sugestii, także odnośnie kolejnych odsłon „STATO”. Jeśli tylko będziemy mogli być pomocni – oddajemy Państwu do dyspozycji nasze doświadczenie, ekspertów, narzędzia i materiały merytoryczne Inicjatywy Tato.Net, które budujemy od 2004 roku.

W imieniu zespołu

*dr Dariusz Cupiał
założyciel Inicjatywy Tato.Net*

Wydawca:

Fundacja Cyryła i Metodego – Inicjatywa Tato.Net

ul. Lubartowska 75a/1 20-123 Lublin

tel. 81 527 99 13, info@tato.net, www.tato.net

NIP 522 249 96 52, KRS 0000208956

Nr rachunku Santander: PL32 1090 2688 0000 0001 3274 5411

Raport z realizacji badania

„ABC Analizy Badania Cele 2020 – Ojcowie w czasie pandemii”

Niniejszy raport jest efektem pracy badawczej zespołu Inicjatywy [Tato.Net](http://tato.net). Badanie zrealizowane zostało w dniach od 1 do 10 grudnia 2020 roku na próbie 1000 dorosłych mężczyzn w wieku od 18 do 65 lat. Struktura próby w zakresie wieku, wykształcenia, wielkości miejscowości i regionu (NUTS 2) jest zgodna z rozkładem populacji dorosłych mężczyzn mieszkańców Polski. Użyto wag analitycznych korygujących strukturę próby (max. 1,37). Z próby reprezentatywnej pozyskano N=393 wywiady w analizowanej grupie docelowej mężczyzn posiadających dzieci do 18. roku życia. Badanie wykonane zostało przez IMAS International (imas.pl) metodą ankiety internetowej CAWI (Computer-Assisted Web Interview) na panelu badawczym Imas On Line. Dodatkowo zebrano 472 ankiety od użytkowników portalu Inicjatywy Tato.Net. Ich odpowiedzi poddane zostały odrębnej analizie.

Inspiracją do badania były m. in.:

- badania świadomości i postaw ojców zrealizowane przez zespół Tato.Net w 2014 roku¹,
- tegoroczne badania zespołu dra Kena Canfielda (członka Międzynarodowej Rady Programowej Tato.Net) na temat ojców w pandemii zrealizowane w Stanach Zjednoczonych².

W zamyśle autorów badania prezentowane wyniki są z jednej strony „fotografią chwili” ze wszystkimi bieżącymi uwarunkowaniami (głównie wynikającymi z pandemii, ale nie tylko). Z drugiej strony stanowią punkt wyjścia długoterminowych badań nad ojcostwem, jakie chcieliby realizować cyklicznie. Z tego względu zadawane ojcom pytania odnoszą się do trzech perspektyw: bieżącej – związanej z pandemią koronawirusa, szerszej – ostatnich dwunastu miesięcy i czynników niezwiązanych z pandemią, oraz ogólnej refleksji o charakterze przekrojowym.

”

Zadawane ojcom pytania odnoszą się

do trzech perspektyw:

- bieżącej – związanej z pandemią koronawirusa,
- szerszej – ostatnich dwunastu miesięcy i czynników niezwiązanych z pandemią, oraz
- ogólnej refleksji o charakterze przekrojowym

”

1 Świadomość i przekonania ojców na temat współczesnych zagrożeń i bezpieczeństwa dzieci <http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/4017>

2 Ken R. Canfield „Fathering During the Pandemic: Challenges and Surprises” – raport można otrzymać za pośrednictwem strony National Center for Fathering www.fathers.com.

Im wyżej respondenci oceniali swoją kondycję i własne ojcostwo, tym częściej wskazywali własnego tatę jako inspirację

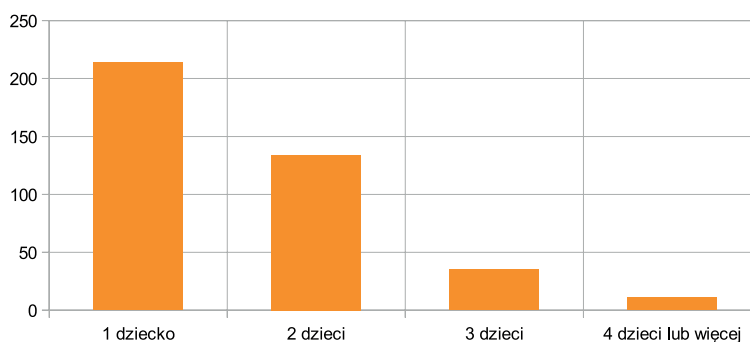

Demograficzna charakterystyka ogólnopolskiego badania ojców

W trakcie realizacji badania zespół zwrócił się do ogólnopolskiej reprezentatywnej próby dorosłych mężczyzn w wieku aktywności zawodowej. Do dalszej fazy badania zaproszeni zostali ojcowie przynajmniej jednego dziecka, które nie ukończyło 18. roku życia (N=393):

		Liczebność	%
S6. Czy masz dzieci?	Mam dzieci w wieku do 18. r.ż.	393	39,3%
	Mam dzieci w wieku powyżej 18. r.ż.	271	27,1%
	Nie mam dzieci	389	38,9%
	Ogółem	1000	100,0% ³

Badani ojcowie zostali zapytani o liczbę dzieci:

Wiek badanych ojców pokazuje tabela:

		Liczebność	% z N w kolumnie
S2. Proszę wpisać swój wiek	18-25	15	3,8%
	26-35	115	29,3%
	36-45	157	39,8%
	46-55	91	23,2%
	56-65	15	3,9%
	Ogółem	393	100,0%

³ Uwaga, wyniki nie sumują się do 100% w pytaniach, w których badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Badani zapytani zostali również o aktywność zawodową. Blisko 92% zadeklarowało, że jest obecnie aktywna zawodowo, natomiast 8,2% zaprzeczyło. **Czy pandemia zmieniła aktywność zawodową ojców? 71,3% wskazuje, że nie. 4,2% badanych straciło pracę. Natomiast 12,9% wykonuje dotychczasową pracę zdalnie. Wśród tych ostatnich czynnikiem różnicującym jest wykształcenie. Na pracę zdalną przeszło 22,8% respondentów z wyższym wykształceniem, 11,2% ze średnim oraz żaden z respondentów z wykształceniem zawodowym lub niższym⁴.** Podstawową formą zatrudnienia w badanej próbie jest umowa o pracę (86,4%), działalność na własny rachunek prowadzi 9,6% badanych, a 3,9% wykonuje pracę na podstawie umów zlecenia lub o dzieło.

Ojcowie najczęściej żyją w małżeństwie (73,4%) lub w związkach partnerskich/niefORMALNYCH (21,7%). Z kolei 3,3% określa się jako stanu wolnego, a 1,7% w separacji. Niezależnie od stanu cywilnego badani ojcowie w 94,1% zamieszkują ze swoimi dziećmi, zaś w 90,4% z matkami swoich dzieci.

Wyniki badania

Kwestionariusz badawczy zawierał 17 pytań, w tym szereg pytań otwartych oraz metryczki zawierające pytania społeczno-demograficzne.

W pierwszej kolejności respondenci byli pytani o inspiracje do bycia ojcem. Pytanie pozwalało wskazać dowolną liczbę odpowiedzi. Badani najczęściej wskazywali własnego ojca, rzadziej matkę swoich dzieci, dalej inne źródła wiedzy i inspiracji. Najczęstszą odpowiedzią w polu „inne” były stwierdzenia typu: *ja sam, instynkt, intuicja*, a także: *Biblia, Pan Bóg*. **Interesująca jest zależność pomiędzy wskazaniem własnego ojca jako wzoru, a oceną aktualnej kondycji psychofizycznej i oceną własnego ojcostwa w okresie ostatnich dwunastu miesięcy. W obydwu wypadkach im wyżej respondenci oceniali swoją kondycję i własne ojcostwo, tym częściej wskazywali własnego tatę jako inspirację.**

P1. Skąd czerpiesz inspiracje do bycia ojcem?	Mój własny ojciec	229	58,3%
	Matka mojego dziecka	138	35,2%
	Spotkania z innymi ojcami	98	25,0%
	Publikacje internetowe	86	21,9%
	Literatura	66	16,8%
	Inny ważny mężczyzna	33	8,4%
	Inne	56	14,3%
	Ogółem	393	100,00%

P1a. Wybierz najważniejsze dla Ciebie źródło z poniższej listy.	Mój własny ojciec	177	45,10%
	Matka mojego dziecka	80	20,30%
	Spotkania z innymi ojcami	31	7,80%
	Publikacje internetowe	23	5,80%
	Literatura	22	5,50%
	Inny ważny mężczyzna	11	2,70%
	Inne wpisane w P1	50	12,80%
	Ogółem	393	100,00%

⁴ Inne zmiany w sytuacji zawodowej deklaruje 11,6% badanych.

„
**Jedyną kategorią, w której
 sytuacja w minionym roku
 dla większej liczby badanych
 poprawiła się zamiast pogorszyć
 jest sytuacja rodzinna**”

Deklaracje ojców z badania beneficjentów Tato.Net wskazują, że jest to grupa ojców aktywnie poszukujących dodatkowej inspiracji. **69,5% wskazuje literaturę, 65,5% spotkania z innymi ojcami, a 59,7% publikacje internetowe.** Wśród konkretnych pozycji polecanej literatury znalazły się m. in. książki: Meg Meeker „Mocni ojcowie, mocne córki”, polecana przez Tato.Net seria „Przygoda Bycia Ojcem”, ale też efekty własnych poszukiwań, czyli książki A. Faber i E. Mazlish, J. Juula, J. Petersona. S. Coveya, J. Eldridge’a i innych autorów, a z polskich J. Pulikowskiego, J. Augustyna, S. Grzelaka, A. Pelanowskiego.

Co najmniej nieoczywiste, żeby nie powiedzieć całkowicie zaskakujące odpowiedzi przyniosła seria pytań o **ocenę zmian sytuacji respondentów w sześciu wymiarach: fizycznym, psychiczno-emocjonalnym, finansowym, duchowym, społecznym i rodzinnym.** Ojcowie mieli możliwość wskazania, że ich sytuacja w ciągu ostatniego roku zmieniła się na lepsze, pozostała bez zmian lub zmieniła na gorsze. W każdym wymiarze ponad 50% respondentów oceniło swoją

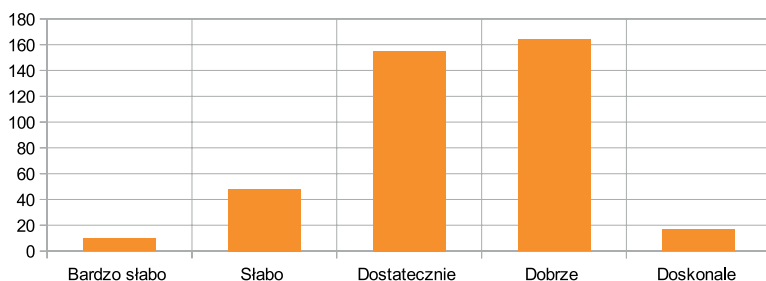
sytuację jako „bez zmian”. W pięciu wymiarach liczba dostrzegających pogorszenie sytuacji przeważała nad widzącymi poprawę, najbardziej w wymiarze fizycznym. **Jedyną kategorią, w której sytuacja w minionym roku dla większej liczby badanych poprawiła się zamiast pogorszyć jest sytuacja rodzinna.**

P2_1. Jak w ciągu ostatniego roku zmienił się Twój stan/ sytuacja w następujących obszarach – fizycznym	na lepsze	49	12,5%	-15,3%
	bez zmian	235	59,8%	
	na gorsze	109	27,7%	
	Ogółem	393	100,0%	
P2_2. Jak w ciągu ostatniego roku zmienił się Twój stan/ sytuacja w następujących obszarach – psychiczno-emojonalnym	na lepsze	55	14,0%	-14,7%
	bez zmian	225	57,3%	
	na gorsze	113	28,7%	
	Ogółem	393	100,0%	
P2_3. Jak w ciągu ostatniego roku zmienił się Twój stan/ sytuacja w następujących obszarach – finansowym	na lepsze	80	20,3%	-3,1%
	bez zmian	221	56,2%	
	na gorsze	92	23,4%	
	Ogółem	393	100,0%	
P2_4. Jak w ciągu ostatniego roku zmienił się Twój stan/ sytuacja w następujących obszarach – duchowym	na lepsze	46	11,7%	-5,4%
	bez zmian	280	71,3%	
	na gorsze	67	17,1%	
	Ogółem	393	100,0%	
P2_5. Jak w ciągu ostatniego roku zmienił się Twój stan/ sytuacja w następujących obszarach – społecznym	na lepsze	44	11,2%	-7,5%
	bez zmian	275	70,0%	
	na gorsze	74	18,8%	
	Ogółem	393	100,0%	
P2_6. Jak w ciągu ostatniego roku zmienił się Twój stan/ sytuacja w następujących obszarach – rodzinnym	na lepsze	110	28,0%	19,6%
	bez zmian	250	63,5%	
	na gorsze	33	8,4%	
	Ogółem	393	100,0%	

Jeszcze jedna uwaga do powyższych danych o zmianach w zakresie finansów. Wyniki badania świadczą o pogłębieniu się nierówności dochodowych w minionym roku. **Stosunkowo wiele osób straciło i zyskało, przy czym z analizy krzyżowej odpowiedzi na pytania wynika, że stan finansów poprawił się u zamożnych, a pogorszył u niezamożnych.** Dodatkowo poprawę w zakresie finansów najczęściej deklarowały osoby z wyższym wykształceniem. Stanowi to klasyczny przykład tego, jak zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej prowadzą do tzw. efektu św. Mateusza („Kto ma, temu będzie dodane, a kto nie ma, temu zabiorą nawet i to, co ma”), który w wymiarze społecznym jest zjawiskiem niepokojącym.

Kondycję psychofizyczną większość badanych określiła jako dobrą lub dostateczną.

Wyniki badania świadczą o pogłębieniu się nierówności dochodowych w minionym roku

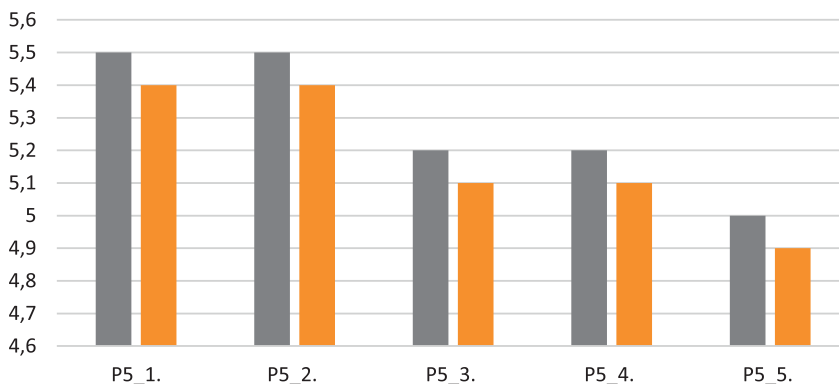

Seria pytań dotyczyła oceny zadowolenia przed pandemią w szeregu różnych wymiarów:

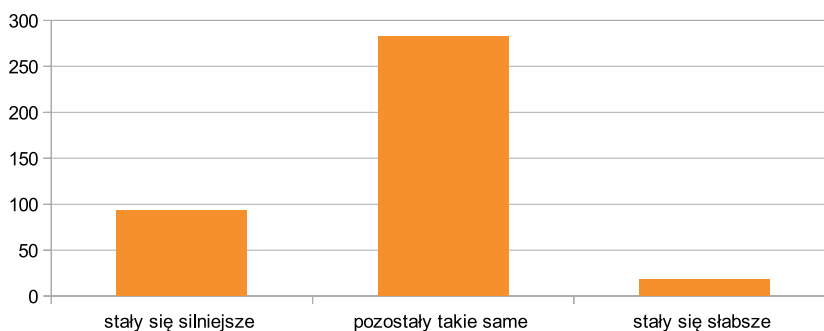
		bycia ojcem	relacji z dzieckiem	relacji z żoną/matką Twojego dziecka	ze swojego życia rodzinnego	ogólnie ze swojego życia
P5_1. W jakim stopniu PRZED PANDEMIAĄ byłeś zadowolony z ...?	1 - skrajnie niezadowolony	0,0%	0,3%	3,1%	1,0%	0,5%
	2 - bardzo niezadowolony	1,0%	0,4%	1,7%	1,8%	2,0%
	3 - raczej niezadowolony	2,9%	3,2%	5,5%	5,0%	5,9%
	4 - ani tak, ani nie	11,2%	9,1%	12,6%	13,7%	15,6%
	5 - dość zadowolony	28,7%	33,8%	30,5%	33,7%	43,0%
	6 - bardzo zadowolony	38,7%	40,0%	34,3%	34,7%	26,4%
	7 - niezwykle zadowolony	17,5%	13,1%	12,4%	10,2%	6,6%
	Ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Jak wynika z powyższego, w każdym z podpunktów przeciętne zadowolenie na siedmiopunktowej skali wyniosło przynajmniej 5. Jednocześnie zadowolenie z rodzinnych wymiarów życia było (nieznacznie, ale jednak) wyższe od zadowolenia z życia w ogóle. Odpowiedź na te same pytania obecnie przynosi minimalnie (o 0,1) niższą średnią wskazań w każdym z wymiarów.

	Średnia	
P5_1. W jakim stopniu PRZED PANDEMIAĄ byłeś zadowolony z bycia ojcem?	5,5	5,4
P5_2. W jakim stopniu PRZED PANDEMIAĄ byłeś zadowolony z relacji z dzieckiem/dziećmi?	5,5	5,4
P5_3. W jakim stopniu PRZED PANDEMIAĄ byłeś zadowolony z relacji z żoną /matką Twojego dziecka?	5,2	5,1
P5_4. W jakim stopniu PRZED PANDEMIAĄ byłeś zadowolony ze swojego życia rodzinnego?	5,2	5,1
P5_5. W jakim stopniu PRZED PANDEMIAĄ byłeś zadowolony ogólnie ze swojego życia?	5,0	4,9

Czy w wyniku pandemii COVID-19 Twoje relacje z dzieckiem/ dziećmi ...?

Powyższe, kolejne już w badaniu pytanie sugeruje, że czas pandemii był dla relacji rodzinnych czasem pozytywnych zmian. Po części można przypisać te deklaracje efektowi jednoczenia się wobec nowego, słabo znanego zagrożenia. Interesujące, że we wzmiankowanych na wstępie badaniach amerykańskich odpowiedzi na to pytanie były radykalnie lepsze. 57% uczestników tamtego badania wskazało, że ich relacje z dziećmi poprawiły się, u 33% pozostały bez zmian, a jedynie u 10% stały się słabsze.

Zadowolenie z rodzinnych wymiarów życia było (nieznacznie, ale jednak) wyższe od zadowolenia z życia w ogóle

Czas pandemii był dla relacji rodzinnych czasem pozytywnych zmian

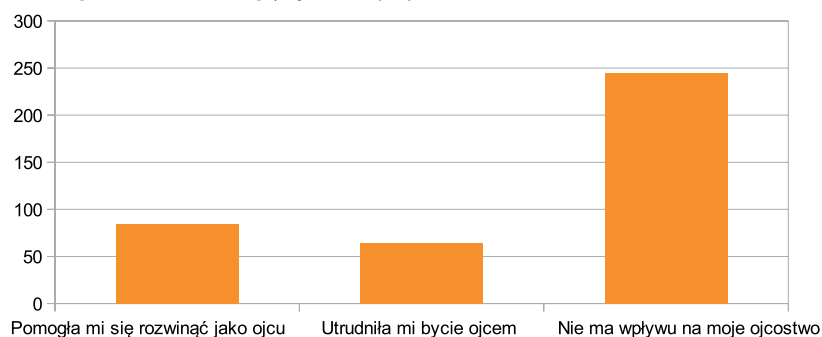

Badani ojcowie zapytani o to, jakie w wyniku pandemii bariery lub przeszkody napotyka bycie ojcem (pytanie otwarte) w **niemal 50% zaprzeczyli, by takie bariery istniały**. Jeśli jednak już coś wskazywali, były to najczęściej ograniczenia wspólnych aktywności poza domem, wyjść (13,8%) oraz zamknięcie, izolacja od innych (11,1%). Odrębną grupą byli tutaj ojcowie niemieszkający z dziećmi, wskazujący na całkowity w tym okresie brak kontaktu lub bardzo utrudniony kontakt z dzieckiem (3,3%).

Ojcowie wskazywali działania i aktywności, które w okresie pandemii pozwoliły im utrzymać właściwą perspektywę (także pytanie otwarte). Był to przede wszystkim ogólnie czas spędzony razem (37,6%), wspólnie podejmowane aktywności, działanie (33,6%) i wspólne rozmowy (11,6%).

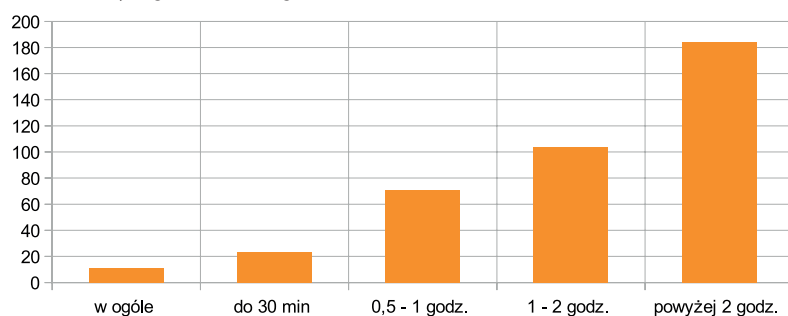
W ocenie zmian w postawach ojcowskich w kontekście pandemii COVID-19 dominuje stabilizacja. Jeśli zaś zmiana, to częściej na lepsze niż na gorsze:

P10. Jak pandemia COVID-19 wpłynęła na Twoje ojcostwo?

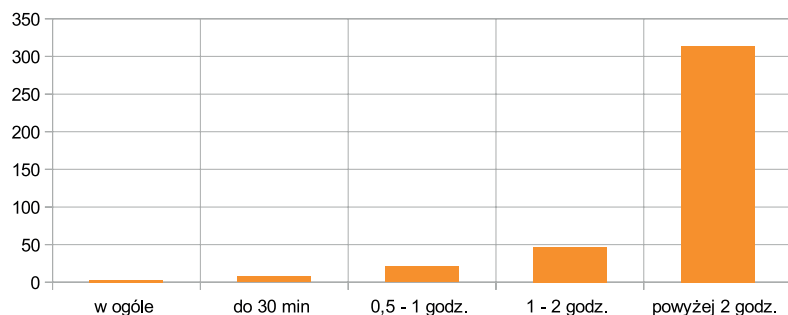
W jaki sposób pandemia pomogła? „Spędzam więcej czasu z dzieckiem” – odpowiedziało 60,8% badanych ojców. Warto w tym miejscu przywołać amerykańskie badania dra Canfielda, które wskazują, że *quality time* – czas wysokiej jakości w relacji z dzieckiem pojawia się z większym prawdopodobieństwem wtedy, gdy ten czas po prostu jest. Gdy ogólnie czasu jest mało, szanse na czas wysokiej jakości maleją. **Ile wobec tego czasu poświęcają ojcowie swoim dzieciom? Deklaracje na ten temat z obecnego badania są zaskakująco wysokie⁵**, zarówno na co dzień:

Ile czasu spędzasz z dzieckiem/dziećmi, poświęcając mu/im całą swoją uwagę? – Podczas zwykłego dnia roboczego

jak i w dniach wolnych od pracy:

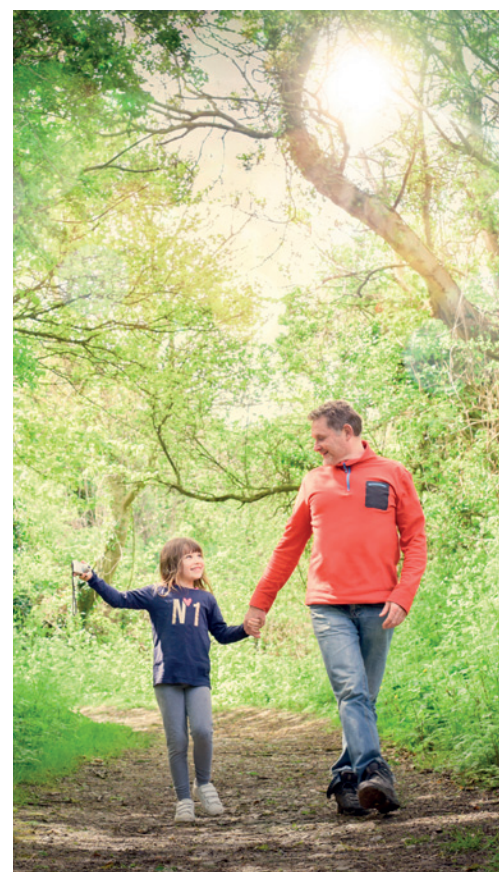
Ile czasu spędzasz z dzieckiem/dziećmi poświęcając mu/im całą swoją uwagę? – W weekendy/ w dni wolne od pracy

⁵ W porównaniu zwłaszcza do alarmujących badań mówiących o raptem kilku minutach, jakie ojcowie mają dla swoich dzieci lub do badań prowadzonych identyczną jak obecnie metodą samodeklaracji w 2014 roku.

W ocenie zmian w postawach ojcowskich w kontekście pandemii COVID-19 dominuje stabilizacja. Jeśli zaś zmiana, to częściej na lepsze niż na gorsze

Quality time – czas wysokiej jakości w relacji z dzieckiem pojawia się z większym prawdopodobieństwem wtedy, gdy ten czas po prostu jest...

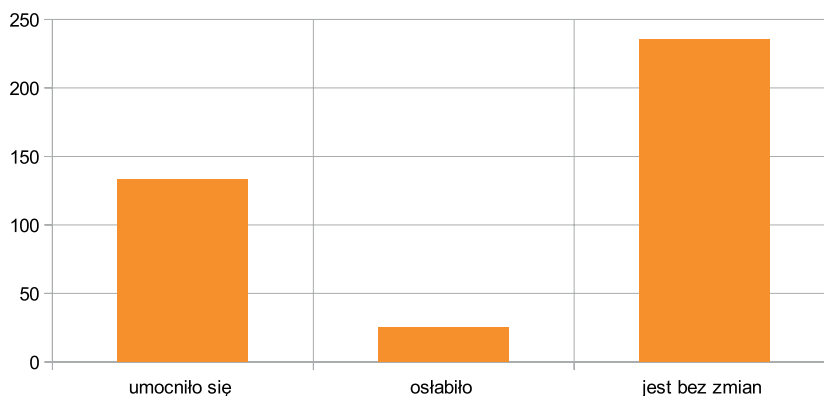
Po zmianie perspektywy z powodu pandemii liczba badanych postrzegających się obecnie w roli ojca lepiej niż w przeszłości jeszcze wzrasta

Warto zauważyć, że powyższe wyniki mogą wyjaśniać wysoką samoocenę zmian w postawach ojcowskich. Skoro ojcowie tak wiele czasu poświęcają obecnie dzieciom, to nic dziwnego, że relacje się poprawiają. Jednocześnie pojedynczy ojcowie (ich odsetek jest znacząco większy w próbie ojców związanych z Tato.Net) deklarują, że rozwinęli się podczas pandemii, ponieważ poznali swoje wady i zaczęli dostrzegać własne słabości.

Jakich rad, wskazówek udzielają ojcowie sobie nawzajem na czas pandemii (pytanie otwarte w kwestionariuszu)? Najczęściej ojcowie wskazywali, że trzeba być cierpliwym, wyrozumiałym, kochać, wspierać i słuchać swoich dzieci. W drugiej kolejności – po prostu spędzać czas z dziećmi lub też coś z nimi robić. Wśród rekomendacji absolwentów warsztatów Tato.Net pojawiło się dodatkowo: kochaj żonę, zwracaj uwagę na żonę (ponad 12% wskazań w próbie Tato.Net).

Czego chciałbyś, by Twoje dziecko nauczyło się podczas pandemii? – to kolejne otwarte pytanie zadane ojcóm. W odpowiedzi padają najczęściej (18%) stwierdzenia o higienie, ostrożności, przestrzeganiu zasad i – w podobnej liczbie – odpowiedzialność za siebie i innych. Po niespełna 11% wskazań otrzymują szacunek, miłość, wrażliwość na potrzebujących pomocy oraz pokonywanie przeszkód życiowych i odporność na zmiany.

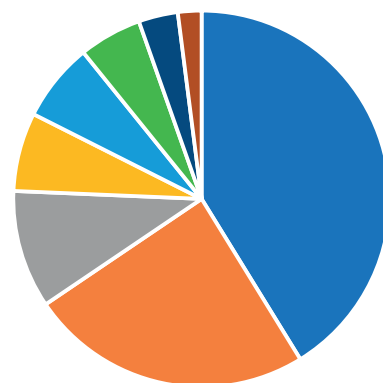
Jak w ciągu ostatnich 12 miesięcy zmieniło się Twoje ojcostwo?

Po zmianie perspektywy z powodu pandemii liczba badanych postrzegających się obecnie w roli ojca lepiej niż w przeszłości jeszcze wzrasta.

Lista uzasadnień jest długa:

Więcej czasu dla dziecka, dla rodziny	61	46,1%
Mocniejsze więzi/ lepsze relacje	36	26,9%
Nowe doświadczenia ojcostwa/ większa świadomość	15	11,0%
Uczestniczę w rozwoju dziecka/ dużo się o nim dowiaduję	10	7,8%
Rozmowy, zabawy, radość z bycia razem	10	7,2%
Miłość/ wartości/ okazywanie miłości	8	6,4%
Wspólna nauka/ pomagam w lekcjach	5	4,0%
Praca z domu pomaga	3	1,9%

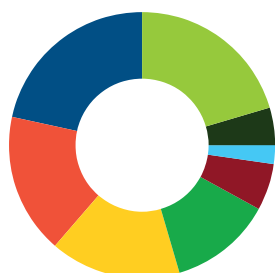
Ponownie na skali 1-7 ojcowie oceniali własne zadowolenie z 12 miesięcy poprzedzających badanie:

	Średnia
P14. W jakim stopniu jesteś zadowolony z tego, jakim ojcem byłeś w ciągu ostatniego roku?	5,2

- Więcej czasu dla dziecka, dla rodziny
- Mocniejsze więzi/ lepsze relacje
- Nowe doświadczenia ojcostwa/ większa świadomość
- Uczestniczę w rozwoju dziecka/ dużo się o nim dowiaduję
- Rozmowy, zabawy, radość z bycia razem
- Miłość/ wartości/ okazywanie miłości
- Wspólna nauka/ pomagam w lekcjach
- Praca z domu pomaga

Niezadowoleni (odpowiedzi 4 i mniej) byli pytani, z czego najbardziej są niezadowoleni

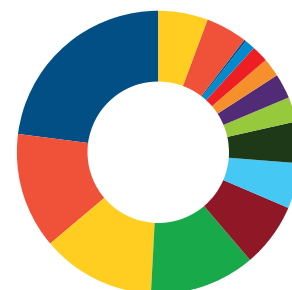
P14a. Z czego najbardziej jesteś niezadowolony?	Ze wszystkiego, z życia, problemów ogólnie	19	22,0%
	Obostrzenia, restrykcje, pandemia, przyczyny zewnętrzne (administracyjne)	15	17,5%
	Zbyt mało czasu z dzieckiem, dla dziecka	14	16,1%
	Z siebie, z nerwów, konfliktów, krzyków, braku cierpliwości, niewierności itp.	11	12,9%
	Z braku kontaktu z dzieckiem (fizycznie, ojcowie niemieszkający z dziećmi).	5	6,2%
	Z nadmiaru czasu dziecka przy komputerze, nieumiejętności oderwania od sieci	2	2,2%
	Inne	4	4,8%
	Nie wiem	18	21,0%
	Ogółem	84	100,0%

- Ze wszystkiego, z życia, problemów ogólnie
- Obostrzenia, restrykcje, pandemia, przyczyny zewnętrzne (administracyjne)
- Zbyt mało czasu z dzieckiem, dla dziecka
- Z siebie, z nerwów, konfliktów, krzyków, braku cierpliwości, niewierności itp.
- Z braku kontaktu z dzieckiem (fizycznie, ojcowie niemieszkający z dziećmi).
- Z nadmiaru czasu dziecka przy komputerze, nieumiejętności oderwania od sieci
- Inne
- Nie wiem

Natomiast zadowoleni (odpowiedzi 4 i więcej) tak uzasadniali swoje stanowisko:

Dobre relacje z dziećmi	97	26,1%
Z dzieci, rodziny, żony	56	15,0%
Więcej czasu z dziećmi	55	15,0%
Ze wszystkiego/ ogólnie/ z życia	51	13,7%
Wspólnie spędzany czas/ nauka, zabawa/ wychowanie	31	8,4%
Bycie ojcem	22	6,1%
Własne osiągnięcia, praca	20	5,4%
Rozwoju dzieci, wzrastania w mądrości, radości	12	3,3%
Zapewnienie dobrobytu, troski, zaspokajanie potrzeb	12	3,1%
Zdrowie	9	2,5%
Miłość, szacunek	8	2,1%
Z niczego/ nie jestem	5	1,3%
Wiara, wspólna modlitwa, rozwój duchowy, wybaczenie	1	0,3%
Inne	20	5,3%
Nie wiem	24	6,6%
Ogółem	370	100,0%

- Dobre relacje z dziećmi
- Więcej czasu z dziećmi
- Wspólnie spędzany czas/ nauka, zabawa/ wychowanie
- Własne osiągnięcia, praca
- Zapewnienie dobrobytu, troski, zaspokajanie potrzeb
- Miłość, szacunek
- Wiara, wspólna modlitwa, rozwój duchowy, wybaczenie
- Nie wiem
- Z dzieci, rodziny, żony
- Ze wszystkiego/ ogólnie/ z życia
- Bycie ojcem
- Rozwoju dzieci, wzrastania w mądrości, radości
- Zdrowie
- Z niczego/ nie jestem
- Inne

Kto miał satysfakcjonujące relacje z bliskimi, otrzymał dodatkowy czas i przestrzeń, by je rozwijać. Natomiast w rodzinach, gdzie pojawiały się trudności, stała obecność wszystkich członków rodziny w domu wydobyla problemy na wierzch.

Powyższe odpowiedzi były udzielone na pytanie otwarte, jednak przy tworzeniu kodów uwzględniono też odpowiedzi ojców z próby Tato.Net (dotyczy to wszystkich pytań otwartych). Wczytanie się w odpowiedzi na pytania otwarte ojców zadowolonych i niezadowolonych prowadzi do stwierdzenia, że mamy do czynienia z polaryzacją czy też rodzinną wersją efektu św. Mateusza. Dość często wygląda na to, że kto miał satysfakcjonujące relacje z bliskimi, otrzymał dodatkowy czas i przestrzeń, by je rozwijać. Natomiast w rodzinach, gdzie pojawiały się trudności, stała obecność wszystkich członków rodziny w domu wydobyla problemy na wierzch. Jeszcze mocniej dotyczy to ojców, których dzieci nie zamieszkują z nimi. Już wcześniej niełatwy kontakt teraz – z powodu lub pod pretekstem pandemii – w niektórych wypadkach zamarł zupełnie.

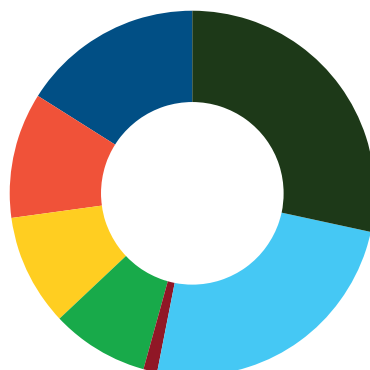
Historie sukcesu zmiany postaw ojcowskich można wyczytać z ankiet ojców z kręgu Tato.Net. **Istnienie grupy wsparcia i wymiany dobrych praktyk bardzo ułatwia podjęcie wyzwania zmiany na lepsze. Zdarza się, że badanym towarzyszy refleksja: „bym nie był taki, jak mój ojciec”.**

Kolejne pytania odnosiły się do „luster”, czyli żony i dzieci oraz tego, jak – zdaniem samego ankietowanego – jest przez nich oceniany jako ojciec (ponownie w skali 1-7).

	Średnia
P15. Jak oceniasz – w jakim stopniu Twoja żona/matka Twojego dziecka/ dzieci jest zadowolona z pełnionej przez Ciebie roli ojca?	5,2

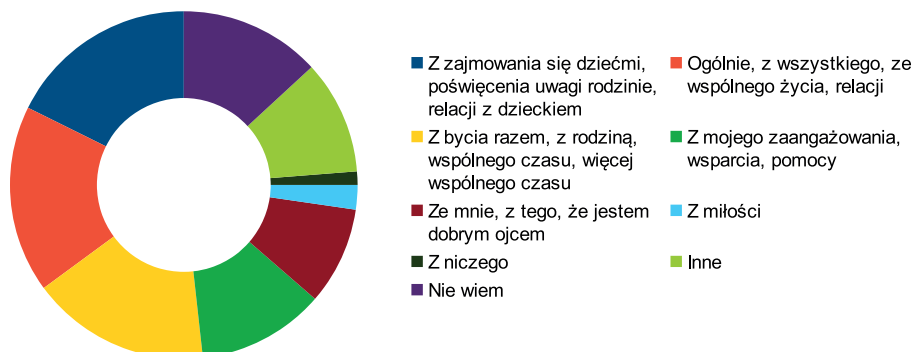
Średnia wskazań identyczna jak przy samoocenie, a uzasadnienia:

P15a. Z czego najbardziej jest niezadowolona?	Brak czasu, zainteresowania rodziną	13	15,8%
	Z izolacji, siedzenia w domu	9	11,1%
	Zbyttna nerwowość, brak cierpliwości, brak konsekwencji	8	9,7%
	Brak pieniędzy, zbyt mało pieniędzy	7	8,6%
	Nadmierne zaangażowanie w pracę, brak „work life balance”	1	1,1%
	Inne	20	24,9%
	Nie wiem	23	29,0%
	Ogółem	80	100,0%

- Brak czasu, zainteresowania rodziną
- Z izolacji, siedzenia w domu
- Zbyttna nerwowość, brak cierpliwości, brak konsekwencji
- Brak pieniędzy, zbyt mało pieniędzy
- Nadmierne zaangażowanie w pracę, brak "work life balance"
- Inne
- Nie wiem

P15b. Z czego najbardziej jest zadowolona?	Z zajmowania się dziećmi, poświęcenia uwagi rodzinie, relacji z dzieckiem	70	20,4%
	Ogólnie, z wszystkiego, ze wspólnego życia, relacji	69	20,0%
	Z bycia razem, z rodziną, wspólnego czasu, więcej wspólnego czasu	66	19,1%
	Z mojego zaangażowania, wsparcia, pomocy	47	13,8%
	Ze mnie, z tego, że jestem dobrym ojcem	36	10,3%
	Z miłości	9	2,6%
	Trzeba ją zapytać	6	1,7%
	Z niczego	5	1,6%
	Inne	36	10,4%
	Nie wiem	52	15,1%
	Ogółem	344	100,0%

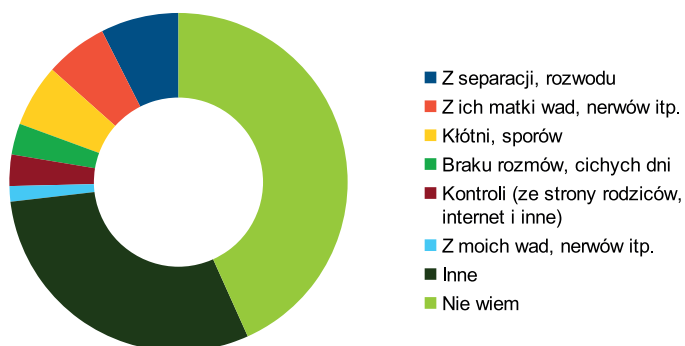

I jeszcze „lustro” w osobach dziecka/dzieci. Tutaj, zdaniem badanych, oceniani są jako ojcowie nieco wyżej:

	Średnia
P16. Jak oceniasz – w jakim stopniu Twoje dziecko jest/ dzieci są zadowolone z Twoich relacji z Twoją żoną/ ich matką?	5,4

Uzasadnienia:

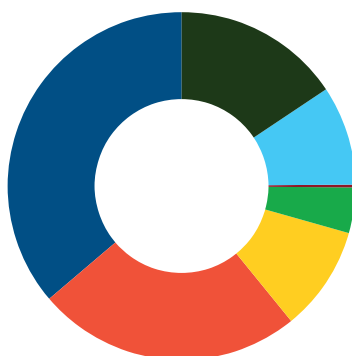
P16a. Z czego najbardziej jest/ są niezadowolone?	Z separacji, rozwodu	5	7,4%
	Z ich matki wad, nerwów itp.	4	6,9%
	Kłótni, sporów	4	6,9%
	Braku rozmów, cichych dni	2	2,9%
	Kontroli (ze strony rodziców, internet i inne)	2	2,3%
	Z moich wad, nerwów itp.	1	1,7%
	Inne	20	30,6%
	Nie wiem	29	45,0%
	Ogółem	64	100,0%

Deklaracje z ankiety wskazują na szczególną mobilizację mężczyzn w sytuacjach przełomowych i większą wówczas gotowość zaangażowania

P16b. Z czego najbardziej jest/są zadowolone?	Z miłości rodziców, szacunku, porozumienia, że jesteśmy razem (w życiu) itp.	137	40,0%
	Ze wspólnego czasu (w tym konkretnych czynności)	93	27,3%
	Z zalet taty	37	10,9%
	Z zalet mamy	16	4,7%
	To widać...	1	0,3%
	Inne	35	10,2%
	Nie wiem	59	17,3%
	Ogółem	342	100,0%

- Z miłości rodziców, szacunku, porozumienia, że jesteśmy razem (w życiu) itp.
- Z zalet taty
- To widać...
- Nie wiem
- Ze wspólnego czasu (w tym konkretnych czynności)
- Z zalet mamy
- Inne

Podsumowanie i rekomendacje

Miniony rok, naznaczony pandemią COVID-19, pogorszył samopoczucie i ocenę własnej sytuacji ojców w wielu wymiarach, jednak **wpłynął pozytywnie na więzi rodzinne i pozwolił zjednoczyć się w obliczu nowego, słabo poznanego zjawiska**. Rodzina stała się dla swoich członków rezerwuarem energii, pozwalającym chronić się, gdy inne wymiary rzeczywistości pozostają niepewne. Jednocześnie, wymuszone przebywanie we własnym gronie przez niemal 24/7 ujawniło wewnętrzne trudności rodzin. Stwierdzenia o kłótniowości, braku cierpliwości i rozczarowaniu samym sobą również wybrzmiały w wypowiedziach ojców, którzy jednak nie zawsze mają narzędzia czy własne zasoby do podjęcia procesu zmiany. Z kolei Tato.Net posiada już wypracowane i przetestowane przez ojców formy pracy zdalnej, pozwalającej przezwyciężać bariery odległości i dystansu społecznego. **Jest to działanie pilne, gdyż najbliższe miesiące będą dla części uczniów nadal czasem nauki zdalnej.**

Wzmocnienie roli ojców i rozwój ich kompetencji ma istotne znaczenie profilaktyczne dla zapobiegania problemom ich dzieci. Popularne działania adresowane ogólnie do rodziców nie cieszą się raczej zainteresowaniem mężczyzn:

M11. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy brałeś udział w spotkaniu o tematyce rodzicielskiej?	Tak	22	5,6%
	Nie	371	94,4%
	Ogółem	393	100,0%

Wynika z tego potrzeba inicjowania przez instytucje (III sektor, szkoły, samorządy, kościoły, pracodawcy) działań dedykowanych ojcom. Deklaracje z ankiety wskazują na szczególną mobilizację mężczyzn w sytuacjach przełomowych i większą wówczas gotowość zaangażowania. Wyniki ankiety w środowisku ojców korzystających z programów edukacyjnych wypracowanych przez Tato.Net wskazują, że to grono z powodzeniem wzmacnia swoje kompetencje przez inicjatywy dedykowane specjalnie ojcom. Szczególną rolę pełnią tu lokalne Ojcowskie Kluby, weekendowe warsztaty oraz doroczne międzynarodowe ojcowskie fora. Wydaje się zatem jak najbardziej wskazane wprowadzanie do środowisk ojców informacji o tego typu narzędziach dla nich. Okazją do tego mogą być przełomowe momenty życia rodziny, związane np. z inspirującą wyprawką dla ojców nowonarodzonych dzieci, rozpoczęciem zajęć w grupie przedszkolnej czy podjęciem nauki w szkole. To naturalne momenty zmian w rodzinach, w których **może przydać się wsparcie grupy odniesienia, którą dla ojca są inni ojcowie**. Drugim momentem, w którym rola ojca jest ważna, a niekiedy staje on na wysokości zadania, jest kryzys w edukacji i/albo w rodzinie. Stąd potrzeba informacji o publikacjach i programach dla ojców w instytucjach samorządowych, takich jak poradnie psychologiczno-pedagogiczne, punkty interwencji kryzysowej czy ośrodki pomocy społecznej.

Rodzina stała się dla swoich członków rezerwuarem energii, pozwalającym chronić się, gdy inne wymiary rzeczywistości pozostają niepewne

Wzmocnienie roli ojców i rozwój ich kompetencji ma istotne znaczenie profilaktyczne dla zapobiegania problemom ich dzieci

Zapowiedzi artykułów eksperckich

OJCOWIE W PANDEMII – CO WIEMY?

Jak pisze **dr hab. Dorota Kornas-Biela**, dysponujemy już setkami wyników empirycznych badań psychologicznych dotyczących funkcjonowania ludzi w kontekście pandemii w różnych krajach. Z oczywistych powodów są to w zdecydowanej większości badania prowadzone online. Powoduje to niski udział mężczyzn w badanych grupach – mężczyźni w ogóle są mniej skłonni do odpowiadania na pytania zamieszczone w ankietach a szczególnie rzadko udzielają się w badaniach prowadzonych online. Dlatego mniej wiemy o psychologicznych aspektach funkcjonowania mężczyzn niż kobiet a tym bardziej ojców – pisze autorka. W swoim artykule Kornas-Biela analizuje dostępne informacje dotyczące wpływu pandemii na ekonomiczną sytuację rodzin, ich codzienne funkcjonowanie, zdrowie psychiczne, zjawisko stresu, wypalenia i możliwości przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, będącym efektem tzw. lockdownu. Autorka przywołuje liczne badania, źródła naukowe i publikacje specjalistyczne, pozwalające lepiej zrozumieć, jak rok 2020 wpłynął na każdego z nas i nasze społeczne otoczenie.

Tytuł: Psychologiczne aspekty funkcjonowania rodziny i roli ojca w czasie pandemii COVID-19.
Wstępne doniesienia z badań
Autor: Dorota Kornas-Biela
Całość czytaj na www.tato.net/konferencja

OBECNOŚĆ BEZ NIEPOKOJU

Szukając odpowiedzi na pytanie, czym jest owa „obecność bez niepokoju”, **dr hab. Michał Łuczewski** przechodzi od twórcy tego pojęcia, Edwina Friedmana przez Murraya Bowena, Petera L. Steinke, łącząc ich myśli z dziedzictwem i życiem Karola Wojtyły – uosobieniem idei bycia bez niepokoju. Nie przypadkiem Jan Paweł II zidentyfikował niepokój jako podstawową cechę nowych czasów, a w swojej w pierwszej homilii tematem przewodnim uczynił słowa Chrystusa: „Nie lękajcie się”. „Słowa Jana Pawła II dziś stają się coraz bardziej aktualne, kiedy technologia rozwija się w nienotowany nigdy w dziejach sposób, kiedy emocjonalny kapitalizm wzmacnia bez końca nasze pragnienie konsumpcji, kiedy media społeczne bombardują nas informacjami i polaryzują, kiedy wciąga nas internetowa rywalizacja i marzenia o wyjątkowości, kiedy globalizacja pochłania kolejne obszary życia, tworząc warunki dla pierwszej globalnej epidemii, która wprawiła cały świat w bezprecedensowy niepokój. Świadomy czy podświadomy lęk i poczucie zagrożenia przenikają nasze państwa, nasze organizacje i nasze rodziny.” – pisze Łuczewski. W swoim eseju poszukuje odpowiedzi na pytanie, jak zbudować tytułową obecność, pozbywając się niepokoju, jakim nasączona jest nasza rzeczywistość. „Jeśli nie odnajdziemy w sobie pokoju, wtedy nie tylko nie będziemy dobrymi ojcami czy pracownikami, ale po prostu zwariujemy, a nasze dzieci nie będą miały się od kogo uczyć bycia i życia” – pisze.

Tytuł: Kompetencja ojca: Obecność bez niepokoju
Autor: Michał Łuczewski
Całość czytaj na www.tato.net/konferencja

WSPÓŁCZESNE TENDENCJE, PROCESY I WYZWANIA DLA OJCÓW

W swojej analizie **prof. Kazimierz Korab** przedstawia przegląd wskaźników, czynników i rodzajów zmian tworzących tendencje, które zawierają w sobie wyzwanie dla mężczyzn jako mężów i ojców. Zidentyfikowanym trendom towarzyszą sugestie proponowanych rozwiązań. „Wyzwania są liczne i różnorodne, ponieważ wynikają z tendencji, które tworzą wielki i zróżnicowany świat. Jedne z nich mogą istnieć od wielu wieków, inne – od dziesięcioleci, jeszcze inne rodzą się na naszych oczach. Jedne powstają spontanicznie, inne są sztucznie wywoływane. Jedne znikają, inne zmieniają kierunek.” – pisze autor. W artykule opisane zostały tendencje w podziale ojcostwa na etapy według wieku dzieci, a także tendencje dotyczące wizerunku kobiet, modelu rodziny, korelacji między aktywnym ojcostwem i przyrostem demograficznym oraz pandemii jako głównego wydarzenia 2020 roku.

Tytuł: Społeczne wyzwania ojcostwa w 2020 roku

Autor: Kazimierz Korab

Całość czytaj na www.tato.net/konferencja

OJCOSTWO FIZYCZNE I DUCHOWE

O. dr hab. Józef Augustyn identyfikuje narastający od lat kryzys ojcostwa. Wiąże go z rozbięciem małżeństwa i rodziny oraz z oddzieleniem ludzkiej seksualności od miłości obłubieńczej i rodzicielskiej. Jak zauważa, „u podłoża tych zjawisk leży radykalna rezygnacja z odniesień religijnych, moralnych i duchowych w relacjach międzyludzkich, w tym szczególnie w relacjach psychoseksualnych”. Ponieważ życie społeczne nie zna próżni, w to miejsce wprowadzana jest nowa ideologia gender, stawiająca sobie za cel wyzwolenie seksualne z wszelkich uwarunkowań: biologicznych, psychologicznych, religijnych, społecznych i politycznych. Jak podkreśla autor, wraz z ideologią gender kryzys ojcostwa wkracza w nową fazę i dotyczy zarówno ojcostwa fizycznego, jak i duchowego. Wskazując na potrzebę pełnego rozumienia duchowego wymiaru ojcostwa, przypomina, na czym ono polega u osób duchownych. „Duchowe ojcostwo księdza musi być jednak zawsze pokorne. Jest ono bowiem na «służbie» ojcostwa samego Boga. Kapłan nie obdarza życiem duchowym, wskazuje jedynie drogę do niego” – pisze Augustyn, dodając, że „ojcostwo duchowe księży może stać się jednym z ważniejszych motywów ich rozwoju ludzkiego, duchowego i kapłańskiego.”

Tytuł: Ojcostwo duchowe. Kryzys i nadzieja

Autor: Józef Augustyn SJ

Całość czytaj na www.tato.net/konferencja

GDY KSIĄDZ MA DZIECKO

W swoim drugim artykule „Dzieci księży. Przełamane tabu” **o. dr hab. Józef Augustyn** omawia główne myśli wywiadu kard. Beniamino Stelli, poświęconego watykańskiej „Nocie w sprawie księży posiadających dzieci”. Watykan podkreśla w nim bezdyskusyjną odpowiedzialność księdza za swoje potomstwo oraz za jego matkę i konieczność zadbania o ich prawa w pierwszej kolejności – bez usprawiedliwień i uników. Ksiądz w takiej sytuacji powinien opuścić stan kapłański, co jednak nie jest karą a naturalną konsekwencją jego działań. Jak podkreśla kard. Stella, niedopuszczalne są próby ukrywania, negocjowania czy prowadzenia podwójnego życia – zarówno przez wzgląd na wiarygodność Kościoła, jak również dobro samych dzieci, płacących często wysoką cenę za okoliczności swojego przyjścia na świat. „Podważanie wartości małżeństwa i rodziny, jakie niesie ze sobą ideologia gender, wymaga od Kościoła przejrzystego świadectwa wiary i życia moralnego. Jeżeli chcemy z mocą głosić światu fundamentalną zasadę ludzkiego życia: miłość Boga i bliźniego, musimy najpierw sami jako pierwsi wprowadzać ją w życie. Najmniejsze zakłamanie, odstępstwo i niewierność rzucają cień na wiarygodność świadectwa księży” – konkluduje ks. Augustyn.

Tytuł: Dzieci księży. Przełamane tabu

Autor: Józef Augustyn SJ

Całość czytaj na www.tato.net/konferencja

Rekomendacje

Przeprowadzone badanie i analiza wyników pozwalają na sformułowanie rekomendacji dla organizacji i instytucji wspierających rodziny. Rekomendacje te opierają się zarówno na aktualnym badaniu, jak i na badaniach przeprowadzonych przez zespół dra Kena Canfielda – amerykańskiego badacza, twórcy organizacji National Center for Fathering.

Wśród wniosków szczególną uwagę zwraca znaczenie własnego ojca jako źródła inspiracji dla pełnienia tej roli względem swoich dzieci. Niemal 60% respondentów wskazało na tę zależność. Podkreśla to szczególnie istotne znaczenie pracy z ojcami nie tylko w kontekście ich bieżących wyzwań, ale także w swoistej sztafecie pokoleń. Postawy ojców rzutują na to, jakimi rodzicami będą ich dzieci. Niestety, nadal zbyt często jest to motywacja negatywna, zawierająca się w sformułowaniu: „nie chcę być taki, jak mój ojciec”.

Wydaje się, że istotne są wszelkie działania pomagające ojcom przekształcać czas spędzany z dziećmi (którego przybyło) w czas wysokiej jakości. Mogą to być inspirujące materiały edukacyjne, wywiady i okazje do wymiany doświadczeń. Dotyczy to także wyzwań, wobec których ojcowie szczególnie stanęli w okresie pandemii, np. troski o dobrostan dzieci obciążonych edukacją online, budowania ich koncentracji, wzmacniania korzystnych nawyków. Warto włączyć ten punkt do realizowanych inicjatyw typu warsztaty, szkolenia, webinary.

Stosunkowo niewielki odsetek badanych zwrócił uwagę na znaczenie relacji z żoną oraz samorozwój rozumiany jako rozpoznawanie swoich emocji, predyspozycji, mocnych i słabych stron, obszarów do rozwoju. Także ten kierunek warto wzmocnić w inicjatywach kierowanych do mężczyzn, wspierając integralne postrzeganie roli ojca w kontekście innych ról oraz swojej kondycji psychofizycznej, identyfikowanej często objawowo jako nerwowość, brak cierpliwości czy rozczarowaniem sobą.

Zidentyfikowane w badaniach zjawisko polaryzacji domaga się także działań dedykowanych rodzinom, w których pandemia pogłębiła niekorzystne tendencje w relacjach ich członków – ze szczególnym uwzględnieniem rodzin rozbitych, gdzie nierzadko doszło do zupełnego zaniku relacji z jednym z rodziców.

Przy wszystkich wyzwaniach ojcowie wciąż rzadko korzystają z oferty programów rozwojowych dla rodziców. W ciągu ostatniego roku zrobiło to jedynie 5% badanych. Mimo dużej dostępności i popularyzacji podnoszenia ojcowskich kompetencji, obszar ten wciąż domaga się intensyfikacji działań i poszukiwania nowych metod dotarcia do ojców. Edukacja i rozwój mają kluczowe znaczenie dla profilaktyki potencjalnych problemów osobistych i rodzinnych.

Biorąc pod uwagę powyższe wnioski, właściwym instytucjom i organizacjom zaleca się w szczególności:

1. Oprócz działań edukacyjnych i wychowawczych – działania wspierające i uczące ojców szukania wsparcia.
2. Inicjowanie edukacyjno-wspierających grup odniesienia jednoczących ojców – ponieważ to właśnie ojcowie są dla innych ojców najlepszym wsparciem (edukacja, doświadczenie, perspektywa, fachowcy z różnych dziedzin).
3. Wspieranie ojców w naturalnych momentach zmian w rodzinie (wyprawka podczas narodzin dziecka, materiały edukacyjne przy rozpoczęciu przedszkola, rozpoczęciu szkoły) – wpisywać wsparcie w różne fazy życia rodzinnego.
4. Zadbanie o dobrą informację dedykowaną ojcom i przygotowanie oferty miejsc wsparcia dla ojców – tam gdzie korzystają z niej już rodziny i dzieci (poradnie, pedagog szkolny, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe i wyznaniowe). Szczególnie ważny jest tutaj dostęp do kompletnej i zachęcającej informacji online – i tej dotyczącej sytuacji kryzysowych, i tej koncentrującej się na poszczególnych punktach zwrotnych normalnie funkcjonującej rodziny.
5. Wspólnym mianownikiem powinna być nauka ustawiczna, na bieżąco wpisana w naturalny rytm życia rodziny i pełnienia roli ojca – nie tylko przy okazji kryzysów czy sytuacji nadzwyczajnych.

Ogólne wnioski wynikające z pracy Inicjatywy Tato.Net z ojcami, rodzinami i instytucjami:

1. Dzieci wychowujące się w rodzinach, w których ojciec jest aktywny, zaangażowany cechują się większą empatią, lepszymi wynikami szkolnymi, mniejszą podatnością na wpływ grupy rówieśniczej, samodzielnością w życiu dorosłym, tworzeniem zdrowych relacji.
2. Do czynników wpływających pozytywnie na minimalizację większości zachowań problemowych (takich jak przemoc, wykroczenia, używanie substancji psychoaktywnych, problemy szkolne) należą m.in.: wsparcie emocjonalne mamy, dobry kontakt z tatą, dobry kontakt ze starszym rodzeństwem, subiektywne normy przeciwne używaniu substancji psychoaktywnych.
3. Dziecko, które czuje się rozumiane i akceptowane przez rodziców, zwłaszcza przez ojca, charakteryzuje się m.in. następującymi cechami:
  - ma lepszą samoocenę – wierzy we własne możliwości,
  - jest mniej podatne na presję rówieśników,
  - łatwiej się koncentruje,
  - ma więcej twórczych pomysłów, rozwija swoje zainteresowania,
  - z szacunkiem odnosi się do nauczycieli i rówieśników,
  - nie boi się stawiać czoła niepowodzeniom, osiąga większe sukcesy,
  - jest bardziej asertywne.

REKOMENDACJE dla organizacji i instytucji wspierających rodzinę

1. Rekomendacje dla instytucji edukacyjnych (szkoły publiczne i społeczne – podstawowe, średnie):
  - zorganizowanie warsztatów wzmocnienia kompetencji rodzicielskich i wychowawczych dla rodziców (warsztatów nie tylko dla mam, ale szczególnie ojców), których dzieci chodzą do danej szkoły. Tworzy się dzięki temu grono zaangażowanych ojców, którym zależy nie tylko na dobru swoich dzieci, ale i uzyskują szerszą perspektywę w kontekście współpracy na rzecz szkoły,
  - stworzenie miejsca wymiany doświadczeń i wzajemnej inspiracji dla ojców w ramach szkolnej oferty dla rodziców (Ojcowski Klub - cykliczne spotkania w budynku szkoły dla chętnych ojców),
  - przeprowadzenie lekcji tematycznej w celu wskazania dzieciom na wagę i rolę ojca w ich życiu (najlepiej w czerwcu – w okolicach Dnia Ojca).
2. Rekomendacje dla instytucji pomocy społecznej (OPS, MOPS, GOPS, PCPR):
  - zorganizowanie zamkniętych warsztatów (dla matek i ojców) poświęconych wzmocnieniu kompetencji wychowawczych dla beneficjentów danej instytucji,
  - przeprowadzenie szkolenia lub konferencji dla pracowników i ekspertów danej instytucji na temat pracy z ojcami, rozumienia ich potrzeb i sposobów współpracy,
  - zakup publikacji specjalistycznych gromadzących wyniki badań nad problemami ojcostwa oraz prezentującymi dobre praktyki w obszarze wspierania rodzin przez wzmocnienie ojców.
3. Rekomendacje dla instytucji wspierających nauczycieli (ośrodki metodyczne, ośrodki doskonalenia nauczycieli, ośrodki doradztwa metodycznego, biblioteki pedagogiczne):
  - przeprowadzenie szkolenia lub konferencji dla nauczycieli na temat pracy z ojcami, ich wpływu na funkcjonowanie dzieci,
  - zorganizowanie „ojcowskiej półki” zaopatrzonej w publikacje specjalistyczne i popularno-naukowe.
4. Rekomendacje dla instytucji terapeutycznych (ośrodki socjoterapii, ośrodki wychowawcze, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, poradnie specjalistyczne, ośrodki wychowawcze):
  - skierowanie beneficjentów (ojców) na warsztaty dedykowane ojcom,
  - zorganizowanie „ojcowskiej półki” zaopatrzonej w publikacje specjalistyczne i popularno-naukowe,
  - przeprowadzenie szkolenia lub konferencji dla ekspertów (pedagogów, psychologów, terapeutów, wychowawców) na temat pracy z ojcami, zrozumienia ich potrzeb i wyzwań, zrozumienia ich wpływu na funkcjonowanie dzieci (w świetle badań).

REKOMENDACJE PRAWNE

1. **Konstytucyjna rola ojców** – warto pochylić się nad taką zmianą w Konstytucji, aby wyraźnie – analogicznie jak w przypadku macierzyństwa – podkreślona została rola ojcostwa. Jest ona wprawdzie pośrednio uwidoczniła w ochronie rodzicielstwa, niemniej z uwagi na to, że sformułowania wprost mają istotnie większe znaczenie, warto, aby ojcostwo zostało wprost wymienione w art. 18 Konstytucji jako wartość podlegająca takiej samej ochronie jak macierzyństwo.
2. **Sukcesja firm** – bardzo dobrym rozwiązaniem z punktu widzenia tej płaszczyzny ojcostwa, która odnosi się do zapewnienia materialnych i organizacyjnych aspektów funkcjonowania rodziny było wprowadzenie tzw. sukcesji firm – pozwala to na zachowanie porządku i stabilizacji także po śmierci ojca, nieco ograniczając związaną ze śmiercią traumę i chaos.
3. **Wsparcie dla ojców po śmierci matek** – należy zastanowić się nad wprowadzeniem szeregu udogodnień dla ojców samotnie wychowujących dzieci po śmierci matek, zwłaszcza – z uwagi na konieczność poświęcenia większej ilości czasu dzieciom – w zakresie uelastycznienia zasad świadczenia pracy oraz prowadzenia działalności gospodarczej.
4. **Kwestia alimentów** – sądy często przy obliczaniu wysokości alimentów, które mają być płacone przez ojców, wykorzystują nie realne zarobki i realne perspektywy zarobkowania, ale hipotetyczne zdolności/możliwości ojców do zarobkowania (kładąc nacisk zwłaszcza na możliwość podjęcia dodatkowego – obok podstawowego – zatrudnienia). Często prowadzi to do obciążenia ojców ponad ich realne możliwości. Przy tym sprowadza się ich rolę wyłącznie do dostarczyciela środków finansowych (ojciec pracujący na dwóch etatach to ojciec mało wydajny dla dzieci). Warto opracować rozwiązania prawne urealnijające obliczanie alimentów przez sądy.
5. **Kwestia kontaktów z dzieckiem** – należy zostrzyć przepisy i sankcje za utrudnianie ojców kontaktów z dzieckiem. Zmiany powinny iść dwutorowo – sankcja długofalowa, np. w postaci skazania za popełnienie przestępstwa związanego z utrudnianiem kontaktów oraz sankcja krótkofalowa, ale natychmiastowa. Przy czym zakres środków winien być na tyle szeroki, by uwzględnił różnice majątkowe, społeczne, edukacyjne itp. rodziców utrudniających kontakty, np. odczuwalna kara finansowa, podanie określonych informacji do publicznej wiadomości, utrata określonych praw czy przywilejów itp. Ponadto należy regularnie edukować sędziów na temat trudności, z jakimi w ramach realizowania kontaktów z dziećmi borykają się ojcowie na co dzień, z praktykami stosowanymi przez współrodzica oraz rodzinę i bliskich współrodzica. Pomoże to zwiększyć efektywność obecnie obowiązujących rozwiązań prawnych w obronie praw ojców do kontaktów z dziećmi.

REKOMENDACJE DEMOGRAFICZNE

Założenie: Istnieje korelacja między aktywnym ojcostwem i przyrostem demograficznym.

Generalny problem do rozwiązania: Polska, mimo sprzyjającej polityki państwa i powolnych korzystnych zmian, nadal ma jeden z najniższych na świecie wskaźników dzietności (na liście Banku Światowego z 2018 roku Polska zajmowała 179 miejsce ze swoim współczynnikiem dzietności: 1,5 dziecka na kobietę).

Aktualny stan badań: Nie ma badań wprost na ten temat. Aktywne ojcostwo wprowadza wymiar jakościowy. W Polsce i na świecie dominują badania ilościowe. W badaniach jakościowych w centrum zainteresowań znajdują się kobiety – matki. Jednakże na podstawie istniejących badań i obserwacji można sformułować następującą hipotezę:

a) Hipoteza pierwsza: Ani spontaniczne procesy rozwojowe, ani nawet polityka finansowa państwa nie zatrzymają spadku demograficznego w Polsce. Uzasadnienie pochodzi z teorii czterech faz rozwoju demograficznego, która wyjaśnia związek między rozwojem gospodarczym a poziomem urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego. Polska skutecznie wkracza w czwartą fazę rozwoju demograficznego, typową dla państw rozwiniętych, czyli szybkiego rozwoju nowoczesnej gospodarki, ale równocześnie niskiego poziomu urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego. Ten paradoks można wyrazić w twierdzeniu, że korzystne zmiany gospodarcze wywołują nie rozwój, lecz spadek demograficzny.

Wniosek: Tendencję właściwą dla czwartej fazy można zatrzymać i odwrócić nie tylko określoną polityką finansową (np. 500+), ale także kształtowaniem świadomych postaw rodzicielskich w skali ogólnospołecznej.

b) Hipoteza druga: Zmiana prokreacyjnych postaw rodzicielskich powinna uwzględniać specyfikę kobiecą i męską. Z badań naukowych wynika, że w kształtowaniu postaw szczególnie ważną rolę odgrywa edukacja, a nawet sam poziom wykształcenia. „Dobrze potwierdzonym ustaleniem na podstawie kohortowych badań kobiet w większości krajów jest to, że kobiety z niższym poziomem wykształcenia mają niższą bezdzietność i większą liczbę dzieci niż kobiety z wyższą edukacją. Jeśli chodzi o mężczyzn, znajdujemy odwrotny model: we wszystkich kohortach od wczesnych lat czterdziestych do wczesnych lat sześćdziesiątych XX w. najwyższa bezdzietność występuje wśród

mężczyzn z wyłącznie podstawowym obowiązkowym wykształceniem (podstawowym i niższym średnim), a najniższy jej poziom jest wśród mężczyzn z wykształceniem wyższym (uniwersytet, szkoła wyższa)". Kolejnym argumentem za uwzględnieniem męskiej specyfiki motywacji prokreacyjnej jest ciągle utrzymujący się kryzys ojcostwa.

Wniosek: Państwo polskie powinno w swej polityce demograficznej wspierać inicjatywy tych organizacji, które dążą do jakościowych zmian postaw prokreacyjnych nie tylko matek, ale także zagrożonych pokoleniowym kryzysem ojców.

PROPOZYCJE TATO.NET

Metody działania Tato.Net – oferta dla osób indywidualnych, organizacji i instytucji:

- **szkolenia i konferencje dla ekspertów i specjalistów** w instytucji wspierających rodzinę (ośrodki pomocy społecznej, poradnie, służby penitencjarne i prewencyjne) – np. konferencja „NAVI-tata – nawigacja na ojcostwo”,
- **podgatunki tematyczne** na godzinach wychowawczych (Inicjatywa Tato.Net udostępnia scenariusze lekcji dla wychowawców),
- **warsztaty dla ojców, rodziców oraz ojców z dziećmi:**
  - „**Tato&Córka – nowe spojrzenie**” – jednodniowe warsztaty dla ojców i dorastających córek (13+),
  - „**7 sekretów efektywnego ojcostwa**” – dwudniowe warsztaty dla ojców i matek,
  - „**Blżej – pełna łączność**” – jednodniowy warsztat prezentujący cztery filary dobrej relacji z dzieckiem,
  - „**Wielka Przygoda**” – warsztaty dla ojców i dzieci (w wieku 4-20 lat) w plenerze, zajęcia survivalowe, uczące samodzielności, odpowiedzialności, zaradności, abstynencji, alternatywnego i efektywnego spędzania wolnego czasu,
  - „**Odkrywca talentów**” – dwudniowy warsztat dla rodziców, którego tematem jest mądre inspirowanie dzieci do rozwijania swoich pasji, jako droga unikania uzależnień i zachowań patologicznych,
  - „**Ojciec niezłomny**” – warsztaty dla ojców odbywających karę ograniczenia wolności, inspirujące ich do odnowienia relacji z dziećmi, podejmowania skutecznych działań zabezpieczających dzieci przed powtórzeniem historii ich ojców,
  - **Ojcowskie Kluby** – miejsce regularnych spotkań mężczyzn, którym zależy na tym, by stać się coraz lepszymi ojcami. Są to samodzielne grupy, funkcjonujące w oparciu o aktywność lidera i stały plan spotkań. Tato.Net udziela wsparcia w postaci materiałów „Jak założyć Ojcowski Klub”, materiałów do prowadzenia spotkań, prowadzenia stałego cyklu szkoleń lidera Klubu. Dobrą praktyką jest założenie Ojcowskiego Klubu w środowisku edukacyjnym (szkoły podstawowe, przedszkola).
- **publikacje popularno-naukowe i specjalistyczne**, kierowane zarówno dla ojców, jak i wszelkich ekspertów tematyki, np. seria „Przygoda Bycia Ojcem” ukazująca świat męskich wyzwań na sześciu kolejnych etapach ojcostwa – od noworodka, przez ojca nastolatka, aż do bycia dziadkiem; czy seria ABC Tato.Net – Analizy Badania Cele. Większość publikacji dostępna jest w trzech formach: książka papierowa, książka elektroniczna (e-book) oraz nagranie (audiobook). Więcej informacji na stronie sklep.tato.net.

Tematyka poruszana na warsztatach realizowanych przez Inicjatywę Tato.Net oraz podczas spotkań w Ojcowskich Klubach:

- jak w mądry sposób wspierać dziecko w rozwoju – jak rozpoznawać jego talenty, umiejętności, pasje,
- jak żona (partnerka) może wspierać mężczyznę w byciu lepszym tatą oraz jak mąż może na różne sposoby wyrażać pozytywne uczucia wobec żony,
- jak rozpoznać silne i słabe strony swojego ojcostwa,
- jak utrzymywać równowagę na linii życie rodzinne - praca zawodowa,
- jak się wzajemnie wspierać w budowaniu wspólnego „frontu wychowawczego”,
- jak motywować dziecko do pracy nad sobą i nauki,
- umiejętności przydatne do wzmocnienia więzi z dzieckiem na każdym etapie jego rozwoju,
- praktyczny plan działania dla taty, czyli TatoPlan – narzędzie ułatwiające stałą pracę nad sobą, wzmacniające pozytywne zachowania w obszarach zagrożonych patologiami,
- jak inni mężczyźni radzą sobie w roli ojca – okazja do wymiany doświadczeń w męskim gronie i utworzenia środowiska aktywnych i zaangażowanych ojców,
- jak złe samopoczucie spowodowane obniżonym nastrojem,
- jak nawiązywać i utrzymywać relacje w rodzinie (trudności w wyrażaniu emocji),
- napady niekontrolowanej złości i paniki – sposób reagowania rodziców,
- jak rozmawiać z dzieckiem/ucznikiem, aby być wysłuchanym i zrozumianym,

- podejrzenie uzależnienia dziecka od Internetu, gier komputerowych, komórki, portali społecznościowych, alkoholu i papierosów.

Cele prowadzenia warsztatów Inicjatywy Tato.Net:

- zmniejszenie liczby zachowań ryzykownych u dzieci i młodzieży,
- uświadomienie roli ojca w życiu dzieci, szczególnie córek (ich wpływu na rozwój kobiecości córek, podejmowanych decyzji i wyborów, a także wchodzenia w relacje z innymi mężczyznami),
- uczniowie stają się świadomi, jak prowadzić zdrowy tryb życia i zachowywać się w sposób akceptowalny przez społeczeństwo,
- rodzice zyskują inspirację, jak nauczyć dzieci spędzać czas wolny w sposób aktywny,
- ojcowie i matki na warsztacie uzyskują wiedzę na temat zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa w obszarze uzależnień – od komputera, narkotyków, alkoholu.

Dane kontaktowe:

*Fundacja Cyryla i Metodego – Inicjatywa Tato.Net
ul. Lubartowska 75/1, 20-123 Lublin
tel. 81 527 99 13, info@tato.net , www.tato.net*

Adresaci działań Tato.Net to przede wszystkim eksperci i specjaliści wspierający dzieci i rodzinę (psychologowie, pedagodzy, edukatorzy), rodzice (ojcowie, matki, rodzice zastępczy), dzieci i młodzież.

Fundacja Cyryla i Metodego jest jedynym podmiotem prawnym w Europie posiadającym licencję umożliwiającą posługiwanie się materiałami NCF. Badania rozpoczęte w USA są przez FCM w sposób profesjonalny kontynuowane na gruncie polskim.

Zespół roboczy projektu „Wzmacniamy rodziny, wzmacniając ojców”:

Dariusz Cupiał, Wojciech Czeronko, Katarzyna Wac, Greta Winkler,
Tomasz Brzeziński, Zbigniew Danilewski, Anna M. Faszczowa, Paweł Kaniuk, Hubert Kubik, Piotr Lebek, Jerzy Prokopiuk, Grzegorz Wdowczyk

Eksperti naukowi:

Józef Augustyn SJ, Kazimierz Korab, Dorota Kornas-Biela, Michał Łuczewski, Jan Urmański

REALIZATOR I PARTNERZY

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

IMAS®
international